

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN GAZETECİ KİMLİĞİ ALGILAMALARI¹

Doç. Dr. Mustafa KOÇER²
Arş. Gör. Ahmet BİÇER³

ÖZET

Kamuoyunu ilgilendiren olay ve olgular hakkında bilgi üreten ve yaygınlaştıran iş veya pratik şeklinde tanımlanan gazetecilik, geçirdiğı tarihsel süreç sonucu mesleki kimlik haline gelmiştir. Bireyler gazetecilik kurumunun sunduğı bilgileri takip ederken, aynı zamanda bilgi aktaran veya yorumlayan konumdaki gazeteciler hakkında da birtakım kanaatler edinmekte ve algılar oluşturmaktadır. Gazeteciler hakkında bireylerde oluşan olumlu ya da olumsuz algılar ise kamuoyu oluşum süreci, demokratik kültüre duyulan inanç ve toplumsal birlikteliğın sürdürülmesi gibi konular açısından önemli etkiler barındırmakta, aynı zamanda mesleğın geleceğı açısından da önemli hale gelmektedir. Dolayısıyla çeşitli toplumsal kesimlerin gazeteci kimliğı hakkındaki algılamalarının tespit edilmesi gerekliliğı ortaya çıkmaktadır. Bu gereklilikten hareketle çalışmada Erciyes Üniversitesi Öğrencilerinin (ERÜ) gazeteci kimliğı algılarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda gazeteci kimliğıne ilişkin algılamalar belirlenen beş başlık altında (*etik ilkelere bağlılık algısı, hukuki duruma uygunluk algısı, toplumsal sorumluluklar algısı, mesleğın sağladığı hak ve kazanımlar algısı ve mesleki pratikler algısı*) ölçülmeye çalışılmış, ayrıca öğrencilerin demografik özellikleri, haber kaynağı olarak medya kullanımları, haber konusu tercihleri, gazeteciliğı meslek olarak tercihleri, gazetecilere yardımcı olma istekleri, mesleğe ilişkin metaforik algıları gibi unsurlar araştırılmıştır. Oluşturulan anket formu Erciyes Üniversitesinin farklı birimlerinde öğrenim görmekte olan 472 öğrenciye birebir görüşülerek uygulanmış ve elde edilen veriler analiz edilmiştir. Yapılan analizler neticesinde ERÜ öğrencilerinin gazeteci kimliğı algılamaları olumlu ve olumsuz boyutlarıyla ortaya koyulmuş, iletişim fakültesi öğrencileriyle diğeri birimlerde okumakta olan öğrencilerin gazeteci kimliğıne ilişkin algılamalarındaki farklılaşmalar incelenmiştir. Ayrıca öğrencilerin gazetecilere duydukları güven düzeyinin orta seviyede çıkmasına karşın gazeteciliğı saygın bir meslek olarak gördükleri ve gazetecilik ile demokratik yaşam arasında önemli bir bağ kurdukları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gazeteci, Gazetecilik, Gazetecilik Algısı, Gazeteci Kimliğı, ERÜ Öğrencileri.

¹ Bu Makale 21-23 Ekim 2017 tarihleri arasında Antalya’da düzenlenen ASEAD II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu’nda sunulan bildiriden geliştirilmiştir.

² Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, mkacur@erciyes.edu.tr

³ Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, ahmetbicer@erciyes.edu.tr

JOURNALIST IDENTITY PERCEPTIONS OF ERCİYES UNIVERSITY STUDENTS

ABSTRACT

Journalism, which is defined as business or practice that produces and disseminates information about events and cases related to public opinion, has become a professional identity as a result of the historical process it has undergone. While the individuals follow the information provided by the institution of journalism, they also create some convictions and perceptions about the journalists who are imparting or interpreting information. Positive or negative perceptions of the individuals about the journalists have significant effects in terms of issues such as creating public opinion process, belief in democratic culture and sustaining of social cohesion, and at the same time, it is becoming important for the future of the profession. Therefore, the necessity of identifying the perceptions of various social segments about the identity of journalists emerges. Based on this necessity, it is aimed to determine the journalist identity perceptions of the students of Erciyes University in this study. In accordance with the purpose of the study, the perceptions related to journalist identity have been tried to be measured under the five headings (*perception of loyalty to ethical principles, perception of conformity to legal situation, perception of social responsibilities, perception of rights and gains provided by the profession and perception of professional practices*), and demographic characteristics of students, media use as news source, news topic preferences, preferences of journalism as a profession, desire to help journalists, and metaphorical perceptions about the profession were researched. The questionnaire created was applied by interviewing 472 students who were studying in different units of Erciyes University and the obtained data were analyzed. As a result of the analyzes made, ERU students' perceptions of journalist identity were positively and negatively evaluated, and differences in the perceptions of journalistic identity of students in communication faculty and other units were examined. In addition, although the students' level of confidence in journalists rose to moderate levels, it was found that they see journalism as a respectable profession and made an important link between journalism and democratic life.

Key Words: Journalist, Journalism, Perception of Journalism, Journalist Identity, ERU Students.

GİRİŞ

Gazetecilik son iki yüzyıl içinde geçirdiği dönüşüm sonucunda mesleki bir kimlik halini almıştır. Kitle iletişim araçları çağı ve enformasyon çağı gibi niteliklemlerle açıklanan modern zamanların en önemli meslek grupları arasında gösterilen gazetecilik, önemli tartışmaların merkezinde olmayı sürdürmeye devam etmektedir. Gazeteciliğe kamusal fayda için çalışma ve dördüncü kuvvet olarak denetleme gibi büyük sorumluluklar yüklenmektedir. Dolayısıyla gazetecilik mesleği ile toplumun geneli arasında bir karşılıklı bağımlılık söz konusu olmaktadır. Gazeteci toplumsal fayda için çalışırken içinde bulunduğu toplumdan beslenmekte, toplum içindeki bireylerde çeşitli nedenlerle gazetecilik faaliyetlerine ihtiyaç duymaktadır. Toplum özellikle demokratik sebeplerle gazetecilik faaliyetlerini bilgilenme aracı olarak kullanırken, bilginin kaynağı konumunda bulunan gazeteciler hakkında kanaat ve tutumlar geliştirmektedir. Edinilen kanaat ve tutumlar ise gazetecilik ve kamuoyu ilişkisi dikkate alındığında demokratik açıdan kamusal alanın işlerlik kazanabilmesinde belirleyici bir noktadadır. Ancak gazetecilik ve diğer meslek gruplarına ilişkin güven düzeylerini ölçmeye yönelik kimi araştırmalar bulunmakla birlikte,⁴ literatür incelendiğinde özellikle gazeteci kimliğine ilişkin algılamaları ölçmeye odaklanan çalışmaların sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durum gazetecilik mesleğine ilişkin algılamalar konusunu gündeme getirmekte ve gazetecilere ilişkin toplumsal algılamaların incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Bu gereklilikten yola çıkan çalışmanın temel amacı gazeteci kimliğine ilişkin öğrenci algılamalarını tespit etmektir. Çalışmanın amacı doğrultusunda öncelikle genel olarak gazeteciliğin mesleki durumu değerlendirilmekte, ardından gazeteci kimliğine ilişkin algılamaları belirleyen unsurlar açıklanmaktadır. Uygulama kısmında ise literatürden faydalanılarak oluşturulan ve gazeteci kimliğine ilişkin öğrenci algılamalarının belirlenmesini amaçlayan anket çalışmasından elde edilen verilerin analizi gerçekleştirilmektedir.

1. GAZETECİLİK MESLEĞİ

Bir alanın meslek olarak sayılabilmesi özel mesleki beceriler, uzmanlık bilgisi ve profesyonelleşme ile ilgilidir. Meslek sosyolojisi profesyonelliği genelde olumlu bir unsur olarak ele alır. Çünkü profesyonelleşme, uzmanlık bilgisini elinde tutan farklı meslek topluluklarının gelişmesine ve genel olarak kabul gören mesleki standartlar oluşturulmasına izin vermektedir.⁵

Geçirdiği tarihsel gelişim sonucunda gazetecilik de mesleki bir kimlik olarak kabul edilmekte⁶, kamuoyunu ilgilendiren önemli meseleler hakkında bilgi üreten ve yaygınlaştıran iş veya pratik⁷ olarak tanımlanmakta ve temelde para kazanmak için yapılan bir meslek⁸

⁴ İlgili araştırma sonuçları için bakınız: Ruhdan Uzun, **İletişim Etiği: Sorunlar ve Sorumluluklar**, Dipnot Yayınları, Anlara, 2011, s.33.

⁵ Eugenia Siapera ve Lia-Paschalia Spyriodu, “**The Field Of Online Journalism: A Bourdieusian Analysis**”, *The Field of Online Journalism* içinde, ed: E. Siapera ve A. Veglis, Wiley-Blackwell, Oxford, 2012, 79.

⁶ Güleda Yücedoğan, **Türkiye ve Fransa’da Gazeteci Kimliği Sorunu**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1998, s. 31.

⁷ Michael Schudson, **The Sociology of News**, W. W. Norton, New York, 2003, s. 11.

olduğu vurgulanmaktadır. Öte yandan gazetecilik kurumlaşarak, modern dünyada en önemli mesleklerden biri haline gelmiştir. Kurumlaşmasından günümüze gelen süreçte “gazetecilik otoritesini göstererek şu an yaşadığımız hiper medya gücü çağının işareti olmuştur.” Araştırmacı gazeteciliğin öncü isimleri arasında yer alan W. T. Stead⁹ “gazeteciliğin artık insanoğlunun bildiği herhangi bir kurum ya da meslekten daha üstün bir hale geldiğini”¹⁰ vurgulamaktadır.

Dolayısıyla mesleki sosyoloji açısından gazeteciliğin dünyada ve Türkiye’de meslek olarak anıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca mesleğin “hak, yükümlülük, özgürlük ve sorumluluk gibi pek çok kavramı içinde barındırdığı” vurgulanmaktadır. 19. Yüzyılın ortalarından itibaren gazeteciliğin meslek olarak kabul görmesinin ardında, demokrasiyle ilgili kamusal görevleri nedeniyle sunduğu “toplumsal hizmet” yatmaktadır. Bu durum “gazetecilerin toplum içinde saygın bir insan olarak kendine yer edinmesini” sağlamıştır.¹¹

Diğer taraftan meslekler, profesyonelleşme ile sahip oldukları “uzmanlık bilgisi” nedeniyle sosyolojinin önemli konularından biri haline gelmiştir. Bu anlamda meslekler; “bilgiyi ellerinde tutan güç”, “çıkar grupları” şeklinde kavramsallaştırılmakta¹², birçok sorun bu çerçevede değerlendirilmektedir. Bu durum mesleki kimlik olarak kabul edilen gazetecilik alanı için de geçerlidir. Hatta söz konusu tartışmalar en somut şekilde gazetecilik alanında görülebilmektedir. Yaşanan etik tartışmalar, ticarileşme, magazinleşme, çalışan hakları gibi birbiriyle bağlantılı sorunlar bu çerçevede ele alınmaktadır. Gazeteciliğe ilişkin meslek ilkeleri, hukuki düzenlemeler, sendika ve mesleki birliklerin oluşumu, akademik eğitim gibi gelişmeler ile sorunların çözümü için çeşitli adımlar atılmaktadır. İfade edilen sorunlar ile çözüm girişimleri ise dünya ve Türkiye’de gazetecilik mesleğine ilişkin toplumdaki algılar üzerinde belirleyici rol oynamakta, toplumsal algılamaların yönü ise demokratik kamusal alan açısından büyük önem taşımaktadır. Bu durum gazeteci kimliğine ilişkin algılamalar ve belirleyenleri üzerinde ayrıca durulmasını gerekli kılmaktadır.

⁸ Oya Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, İmge Kitabevi, Ankara, 2008, s. 124.

⁹ William Thomas Stead hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://www.dailymail.co.uk/home/books/article-2150008/High-morals-low-life-tabloid-hack-MUCKRAKER-THE-SCANDALOUS-LIFE-AND-TIMES-OF-W-T-STEAD-BY-W-SYDNEY-ROBINSON.html> (Erişim 03.09.2017).

¹⁰ Ian Hargreaves, **Gazetecilik**, (Çev: Y. Özkan), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2000, 43-44.

¹¹ Oya Tokgöz, 2008, s. 124.

¹² Zafer Cırhinlioğlu, **Meslekler ve Sosyoloji**, 13. Basım, Gündoğan Yayınları, Ankara, 2010, s. 7, 8, 9.

2. GAZETECİ KİMLİĞİ ALGISI

Gazetecilik felsefesinin “kamu adına denetleme”¹³ ve “dördüncü kuvvet”¹⁴ gibi söylemlere dayandığı düşünüldüğünde, mesleğin gücünü içinde bulunduğu toplumdaki bireylerden aldığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda toplumdaki bireyler ile gazeteciler arasında yazılı olmayan “toplumsal sözleşme”¹⁵ söz konusu olmaktadır. Bu sözleşmeye göre toplum kamusal denetleme görevini gazetecilik kurumuna devrederken, ona bu görevi yerine getirmesi için birtakım haklar da tanımaktadır.¹⁶ Ancak toplum gazetecilere bir takım görev ve haklar devrederken¹⁷, aynı zamanda onların görevlerini yerine getirip getirmediğini de takip etmekte, edindiği izlenimler doğrultusunda gazeteciler hakkında algı oluşturmaktadır. Sözlük anlamı “bir şeye dikkati yönelterek, duyular yoluyla o şeyin bilincine varma”¹⁸ şeklinde ifade edilen “algının”; bir konu, kişi, kurum, olgu ya da olaya ilişkin düşünce, tutum ve davranışlar üzerinde önemli etkileri bulunduğu kabul edilmektedir.¹⁹ Bu nedenle gücünü toplumdaki alan gazetecilere ilişkin kamunun sahip olduğu algılar mesleğin geleceği açısından merkezi bir konu haline gelmekte, aynı zamanda vatandaşların demokratik kültüre olan inançları konusunda belirleyici olmaktadır.

Ancak çeşitli araştırma sonuçlarına göre gazetecilik “güvenilmeyen” meslekler arasında yer almaktadır.²⁰ Gazetecilik genel olarak toplumun yararına çalışmalarda bulunması gereken bir meslek olarak değerlendirilmesine karşın mesleğe ilişkin güven düzeyinin düşük olması²¹ oldukça tezat bir durum oluşturmaktadır. Toplumun güven duymadığı bir gazeteciliğin, görev ve sorumluluklarını yerine getiremeyeceği ve dolayısıyla varlığını sürdüremeyeceği gerçeği, gazeteci kimliğine ilişkin algılamaların tespit edilmesi gerekliliğini ortaya çıkartmaktadır.

Bu gereklilikten yola çıkan çalışmada gazetecilerin görev ve sorumlulukları ile hakları, gazeteci kimliğine ilişkin algılamaların belirlenmesinde temel alınmaktadır. Dolayısıyla çalışmada genel gazeteci kimliği algılamalarını belirleyen unsurlar olarak;

¹³ Murat Özgen, “Etik Değerler Açısından Gazeteci Kimdir?”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 3, 1996, s. 73-74.

¹⁴ Asa Briggs ve Peter Burke, *Medyanın Toplumsal Tarihi*, İzdüşüm Yayınları, İstanbul, 2004, s. 114, 213-214.

¹⁵ “Toplumun temeli, kişilerin korunma karşılığı kendi istemlerinin tamamını, bütününe teslim etmesiyle imzalanmış bir sözleşmedir.” Ayrıntılı bilgi için Jean Jaques Rousseau’nun *Toplum Sözleşmesi* isimli eserine bakınız.

¹⁶ Yalçın Yılmaz, *Türkiye’de Gazetecilik Mesleği*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 16-17.

¹⁷ Metin Işık, *İletişimden Kitle İletişimine*, Mikro Yayınları, Konya, 2000, s. 58-59.

¹⁸ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori=veritbn&kelimesec=11616

(Erişim tarihi: 1.10.2017)

¹⁹ Erol Eren, *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, 13. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2012, s. 69.

²⁰ Richard Rudin ve Trevor Ibbotson, *An Introduction to Journalism: Essential techniques and background knowledge*, Focal Press, Oxford, 2002, s.4.

²¹ Bazı araştırma sonuçları için bakınız: Ruhdan Uzun, *İletişim Etiği: Sorunlar ve Sorumluluklar*, Dipnot Yayınları, Ankara, 2011, s.33.

- *Etik ilkelere bağlılık algısı*
- *Hukuki duruma uygunluk algısı*
- *Toplumsal sorumluluklar algısı*
- *Gazeteci kimliğinin sağladığı hak ve kazanımlar algısı ile*
- *Mesleki pratikler algısı* ele alınmaktadır.

Örneğin; etik standart ve kodlara bağlılığın halkın gazeteciliğe olan güvenini sağlamanın en önemli yollarından olduğu sıklıkla belirtilmektedir. Medya etik davranıp, habercilik faaliyetlerinin izlenmesi, hataların kabul edilmesi ve bu hataların halka açıklanmasını sağlayacak öz denetim sistemlerine sahip olduğunda, halkın sadakat ve bağlılığını kazanacağı vurgulanmaktadır.²² Dolayısıyla **etik ilkelere uygunluk algısı** genel gazeteci kimliği algılamaları konusunda önemli rol oynamaktadır. Dünyada ve Türkiye’de gazetecilik mesleğinin çerçevesini çizen etik ilkeler konusunda mesleki örgütlerin (sendika, dernek ve cemiyet vb.) ortaya koyduğu etik kodlar önemli yer tutmaktadır. Bu anlamda çeşitli ülkelerin yayınladıkları Basın Ahlak Yasaları ile uluslararası kuruluşlarca yayınlanan; Uluslararası Gazeteciler Federasyonunun *Bordo Bildirgesi*, Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) üyelerinin *Münih Bildirgesi*, Birleşmiş Milletlere Bağlı UNESCO’nun *İletişim Araçlarının İlkeleri Üzerine Bildirgesi* gibi metinler bulunmaktadır. Ayrıca ülkemizde Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti, Basın Konseyi gibi meslek örgütlerinin açıklamış oldukları *Basın Ahlak Yasası*, *Basın Meslek İlkeleri*, *Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi* ve *Gazetecinin Doğru Davranış Kuralları* gibi gazetecilik mesleğinin etik çerçevesini oluşturan metinler yer almaktadır.²³

Gazeteci kimliğine ilişkin algılamalar konusunda bir diğer belirleyici unsur olarak okuyucuların **hukuki duruma uygunluk algısı** değerlendirilmektedir. Bir başka ifadeyle toplum içindeki bireyler gazetecilerin hukuki mevzuat içinde hareket ettiklerini düşünüyorsa, gazeteci kimliği algısı olumlu yönde, tersi durumda ise olumsuz yönde olacaktır. Gazetecilik alanındaki hukuki düzenlemeler başta basın özgürlüğü olmak üzere diğer özgürlükler, haklar ve bunların sınırları açısından “olması gereken”²⁴ durumu ele alan metinlerdir. Dolayısıyla gazetecilik mesleğinin uygulamalarının hukuki duruma uygun olması gazeteci kimliğine ilişkin algıyı olumlu etkileyecekken, aksi durumun olumsuz bir algı oluşturacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda gazetecilik alanını düzenleyen veya ilgilendiren hukuki metinler arasında yer alan *Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme*, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, *5187 Sayılı Basın Kanunu*, *6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun*, *5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun*, *5237 Sayılı Ceza Kanunu* ve *3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun ilgili hükümleri*, *5953 Sayılı Basın İş Kanunu*^{25, 26, 27} gibi hukuki

²²Aidan White, **To Tell You Truth: The Ethical Journalism Initiative**, International Federation of Journalists, Brussels, 2008, s. 138.

²³ Tokgöz, 2008, s. 106-108, 335-349.

²⁴ Yaşar Salihpaşaoğlu, **Türkiye’de Basın Özgürlüğü**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007, s. 18.

²⁵ Uluslararası hukuki metinler ve Türkiye’de Kitle İletişim Rejiminin Düzenlenmesi konusunda bakınız: Özden Cankaya ve Melike Batur Yamaner, **Kitle İletişim Özgürlüğü**, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2012.

düzenlemeler gazetecilik mesleğine ilişkin hukuki çerçeveyi ve ideal durumu ortaya koyar niteliktedir.

Gazetecilik mesleğini gerçekleştirenlerin etik ve hukuki sorumluluklarının yanında, resmi metinlerde doğrudan ifade edilmeyen ya da bazı güncel gelişmeler doğrultusunda anlam kazanan bir takım **toplumsal sorumlulukları** da bulunmaktadır. Bu sorumluluklar ise *toplumu bilgilendirme, toplum adına denetleme, farklılıklara yer verme, ülke sorunlarını yorumlama ve eleştiri, yasadışı faaliyetleri sorgulama* şeklinde özetlenebilmektedir.

Gazeteci kimliğine ilişkin algılamaları etkileyen unsurlardan bir diğeri **gazeteci kimliğinin sağladığı hak ve kazanımlar** şeklinde değerlendirilmektedir. Bu anlamda hukuki açıdan 5953 Sayılı Basın İş Kanunu, etik çerçevede *Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi* gibi metinlerin söz konusu olmasına karşın gazeteciler uzun süre kadrosuz, güvencesiz ve son derece düşük ücretlerle çalıştırılmakta, yasal düzenlemelerin dışında bırakılarak kendilerine tanınan haklardan faydalanamamaları söz konusu olmaktadır.²⁸ Ayrıca rekabetçi ortam nedeniyle sektörde güvencesiz istihdam ve işten çıkarmalar sıklıkla görülmektedir.²⁹ Düşük ücretler karşılığı çalışmanın gazetecilik mesleğinde oldukça yaygın olduğu da bilinmektedir. İfade edilen sorunlar da algılanan gazeteci kimliği açısından önem taşımaktadır.

Çalışma kapsamında gazeteci kimliğine ilişkin algılamaları etkileyen unsurlardan sonuncusu **mesleki pratikler algısı** şeklinde ele alınmaktadır. Bu noktada gazeteciliğin üretim çıktıları hakkındaki okuyucu/dinleyici/izleyici kanaatleri mesleki kimlik algılamaları konusunda belirleyici olmaktadır. Gazetecilerin bilinçli ya da farkında olmadan yönlendirici haberler yaptığı örnekler sıklıkla görülmektedir. Diğer yandan “bulvar gazeteleri, televizyon habercileri ve onların okurları/izleyicileri güvenin zayıflamasında önemli bir rol oynamıştır ve etik yozlaşma dünyanın en yüksek standartlarına sahip olan gazetelere de bulaşmıştır.” Dolayısıyla gazetecilerin halka sundukları içeriklerde yalan, yönlendirme, magazinleşme vb. unsurların söz konusu olması mesleki kimlik algıları üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Ayrıca haberci olarak isimlendirilen ünlüler yani şöhret gazeteciler³⁰ gibi ‘sorun’ olarak kabul edilen bir durumun, gazeteci kimliğine ilişkin algılamalarda olumlu ancak yanıltıcı bir katkı yapabileceği vurgulanmalıdır. Örneğin; şöhret gazeteciler üzerinden yapılacak bir okuyucu/izleyici/dinleyici algılamasının, gazetecilerin gelir durumu ve çalışma koşulları hakkında hatalı algılamalara yol açabileceği unutulmamalıdır.

²⁶ Anayasa, Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunlarının ilgili maddeleri için bakınız: Salihpaşaoğlu, 2007, s. 77-111, 168-187.

²⁷ Terörle Mücadele Kanunu İlgili Maddeleri için bakınız: Erhan Günay, **Yayın Yoluyla kişilik Haklarına Saldırı ve Basında Sorumluluk**, Seçkin Yayınevi, Anlara, 1999, 295-305.

²⁸ Yılmaz, 2015, s.198.

²⁹ Wilson Deborah, *Paying the Piper: Funding Broadcast News*, **Broadcast Journalism: A Critical Introduction**, (Ed. J. Chapman & M. Kinsey), Taylor & Francis E-Library, 2008, s. 21-22.

³⁰ Hargreaves,, 2000, s. 9, 17, 90.

Genel olarak çalışma kapsamında gazeteci kimliğine ilişkin algılamaları belirleyen başlıklar değerlendirildiğinde meslek etiği, hukuki çerçeve, toplumsal sorumluluklar gibi başlıkların mesleğe ilişkin algılamaları idealize edici bir noktada olduğu söylenebilir. Yani gazetecileri mesleki açıdan bağlayıcılığı olan hukuki düzenlemeler ve etik ilkeler gazetecilik mesleğinin ideal durumunu (olması gereken durumu) yansıtmaktadır. Ancak uygulama ile ideal durum arasında her zaman fark söz konusu olacağı hesaba katıldığında, gazeteci kimliğine ilişkin algılamaların ideal duruma ne kadar yakınsa o oranda olumlu, ideal durumdan ne derece uzaksa o oranda olumsuz olacağı söylenebilir. Dolayısıyla mesleğe ilişkin algılamaları etkileyen unsurlardan mesleki pratiklerin uygulamada 'ideal olandan uzaklaşma' eğilimini daha fazla yansıttığı söylenebilir.

Özetle ifade edilen unsurlar gazeteci kimliğine ilişkin algılamalar konusunda belirleyici olmakta, kamuoyunun gazeteciler hakkındaki kanaatleri ve güven düzeyi bu unsurlardan beslenmekte, ayrıca mesleğin saygınlık ve tercih edilirliliği açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu durumdan yola çıkan çalışmada Erciyes Üniversitesi öğrencilerinin gazeteci kimliğine ilişkin algılamalarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

3. ERCİYES ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN GAZETECİ KİMLİĞİ ALGILAMALARININ BELİRLENMESİ

Çalışmanın gazeteci kimliğine ilişkin daha önce ifade edilen sorunlar çerçevesinde birtakım araştırma soruları bulunmaktadır. Bu sorular *araştırma problemleri* başlığı altında ifade edilmektedir.

3.1. Araştırma Problemleri

Araştırmaya ilişkin belirlenen problemler genel olarak aşağıdaki gibidir:

1. *Erciyes Üniversitesi öğrencilerinin haber kaynağı olarak medya kullanımları, haber konusu talepleri, gelecekte gazetecilik yapma tercihleri ve gazetecilere yardımcı olma istekleri nasıl dağılım göstermektedir?*
2. *Erciyes Üniversitesi öğrencilerinin gazeteci kimliğine yönelik metaforik algılamaları ile gazetecilerin yaptıkları işe ilişkin algılamaları nasıldır?*
3. *Erciyes Üniversitesi öğrencilerinin gazeteci kimliğine yönelik olarak; hukuki duruma uygunluk algısı, etik ilkelere bağlılık algısı, toplumsal sorumluluklar algısı, gazeteci kimliği ile hak ve kazanımları algısı, mesleki pratikler algılamaları nasıl dağılım göstermektedir?*
4. *İfade edilen tercih ve algılamalara ilişkin olarak; okunmakta olan fakülte, yaş, cinsiyet değişkenlerine göre farklılıklar bulunmakta mıdır?*

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma genel olarak “belirli bir konuda toplumun düşüncelerini saptamayı amaçlayan **kanı araştırmalarındandır.**”³¹ Çalışmada araştırma sorularına uygun olarak ERÜ öğrencilerinin gazeteci kimliğine ilişkin algılamalarının belirlenmesi amacıyla nicel yöntem kullanılmış, araştırma için betimsel ve karşılaştırma modellerinden faydalanılmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Uygulama kısmında, araştırma sorularına uygun olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anket sorularının oluşturulmasında; gazeteci kimliğini idealize eden mesleki ve etik kodlar, hukuki düzenlemeler ve gazeteciliğe ilişkin gelişmiş temel literatürden faydalanılmıştır. Oluşturulan 44 maddelik soru seti, Likert tipi 5 noktalı ölçek kullanılarak katılımcılara yöneltilmiştir. Diğer yandan gazetecilerin yaptıkları işe ilişkin algıları ölçmeye yönelik 7 maddelik kapalı uçlu sorular yöneltilmiştir.

Ayrıca gazeteci kimliğine ilişkin metaforik algılarını ölçmeyi amaçlayan açık uçlu bir sorunun yanında, gazeteciliğin meslek olarak tercih edilme durumunu ölçmeye yönelik sorular, haber tercihleri, gazetecilere yardım, kullanılan birincil haber kaynağı ve demografik özellikleri tespit etmeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

3.4. Evren ve Örneklem

Gazeteci kimliği algılamalarının ölçülmesine ilişkin yapılacak bir çalışmanın evrenini geniş anlamda değerlendirdiğimizde, Türk toplumunun içerisinde yer alan her birey evrenin içerisindeki bir birimi oluşturmaktadır. Ancak çalışmanın konuyu ele alış biçimi gazeteci kimliği algılamalarıyla beraber mesleği tercih etme eğilimlerini de ilgilendirdiğinden, yakın gelecekte gazetecilik mesleğini seçme potansiyeli bulunan üniversite öğrencilerinin evren olarak seçilmesine karar verilmiş, zaman ve diğer maliyetler hesaba katılarak Erciyes Üniversitesi öğrencileriyle sınırlandırılmıştır. Erciyes Üniversitesinin resmi internet sitesinden alınan verilere göre ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenim görmekte olan öğrenci sayısı 55.336 şeklinde hesaplanmış³², basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak, Erciyes Üniversitesinin çeşitli birimlerinde okumakta olan 472 ön lisans ve lisans öğrencisine oluşturulan anket formu uygulanmıştır. %95 güven aralığı ve %5 hata payı dikkate alındığında, 472 kişilik örneklemin evreni temsil kabiliyeti olduğu anlaşılmaktadır.³³ Katılımcılara uygulanan anket formundan elde edilen veriler ve yorumları bir sonraki başlıkta değerlendirilmektedir.

3.5. Bulgular ve Yorum

Uygulanan anket çalışmasından elde edilen veriler; *demografik özellikler, gazetecilik mesleği ve pratikleriyle ilgili tercihler, gazeteci kimliğine ilişkin algılamalar, çeşitli değişkenlere göre farklılaşmalar* açısından farklı başlıklar altında ele alınacaktır.

³¹ Zeynel Dinler, **Bilimsel Araştırma ve E-Kaynaklar**, Sekizinci Baskı, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, 2014, s. 20.

³² <https://ogrisl.erciyes.edu.tr/ogrenci-sayilari/Ogrenci-Isleri-Daire-Baskanligi/29> (Erişim: 03.10.2017)

³³ Nuran Bayram, **Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi**, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 2009, s. 26.

3.5.1. Demografik Özellikler

Katılımcıların demografik özelliklerine bakıldığında (Tablo 1) öğrencilerin %49,2'si erkek, %50,8'i kadındır. Büyük çoğunluğu %97,9 oranla bekârdır. Öğrencilerin %39,6'sı 20 yaş ve altındayken 20 yaşından büyük olanların oranı %60,4'tür. İletişim fakültesinde öğrenim görenler ankete katılanların %15,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 1. Demografik Özellikler

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	232	49,2
	Kadın	240	50,8
	Toplam	472	100,0
Medeni Durum	Bekâr	459	97,9
	Evli	10	2,1
	Toplam	469	100,0
Yaş Dağılımı	20 yaş ve altı	185	39,6
	20 yaş üstü	282	60,4
	Toplam	467	100,0
Öğrencilik Durumu	İletişim Fakültesi Öğrencileri	72	15,3
	Diğer Öğrenciler	399	84,7
	Toplam	471	100,0

3.5.2. Öğrencilerin Gazetecilik Mesleği ve Pratikleriyle İlgili Tercihleri

Çalışma kapsamında Erciyes Üniversitesi öğrencilerine haber kaynağı olarak medya kullanımları, gazeteciliği meslek olarak tercihleri, haber konusu tercihleri, gazetecilere yardımcı olma istekleri gibi konularda sorular sorulmuştur. İfade edilen sorulara ilişkin bulgular ve yorumları bu başlık altında ele alınmaktadır.

Tablo 2. Haber Kaynağı Olarak Medya Kullanımları

	Frekans	Yüzde
Gazete	38	8,1
Televizyon	135	28,8
Radyo	115	24,6
İnternet/Sosyal Medya	169	36,1
Haber takip etmiyorum	11	2,4
Toplam	468	100,0

Öğrencilerin birincil haber kaynağı olarak medya kullanımları değerlendirildiğinde (Tablo 2) ilk sırayı %36,1 ile İnternet/sosyal medya seçeneği almaktadır. İkinci sırada %28,8 ile Televizyon, 3. Sırada %24,6 ile radyonun olduğu anlaşılmaktadır. Örneklem grubun yaş aralığı dikkate alındığında ilk sırada internet/sosyal medya seçeneğinin yer alması anlamlı hale gelmektedir.

Gelecekte gazeteciliği meslek olarak tercih etme durumları sorulduğunda (Tablo 3) öğrencilerin %73'ü "hayır" cevabını verirken, "evet" cevabı verenlerin oranı %27'dir. Ancak "bir yakınınızın gazetecilik yapmasını ister misiniz?" sorusuna "hayır" cevabını verenlerin oranı %56,4 olurken, evet cevabının oranı %43,6 olmuştur. Bu anlamda öğrencilerin büyük çoğunluğu gelecekte gazeteciliği meslek olarak tercih etmezken, "gazeteci bir yakın/tanıdık" olması gerektiğini düşünenlerin oranı daha fazladır. Büyük çoğunluğun gazetecilik yapmayı düşünmemesi meslekle ilgili olumsuz algılamalara işaret etmektedir. Öte yandan "bir yakın ya da tanıdığın gazeteci olması" fikrinin öğrencilere nispeten daha olumlu gelmesinin ardında mesleğin etki alanının geniş olmasının yattığı düşünülmektedir.

Tablo 3. Gazeteciliği Meslek Olarak Tercih

		Frekans	Yüzde
Gelecekte gazeteciliği meslek olarak tercih etmek ister misiniz?	Hayır	344	73,0
	Evet	127	27,0
	Toplam	471	100,0
Bir yakınınızın, tanıdığınızın gazeteci olmasını ister misiniz?	Hayır	265	56,4
	Evet	205	43,6
	Toplam	470	100,0

Tablo 4. Okunmakta Olan Fakülteye Göre Meslek Tercihleri

Gelecekte gazeteciliği meslek olarak tercih etmek ister misiniz?	İletişim Fakültesi Öğrencisi misiniz?		
	Evet	Hayır	Toplam
Evet	45 (%35.4) (%63.4)	82(%64.6) (%20.6)	127 (%100.0)
Hayır	26 (%7,6) (%36.6)	317 (%92.4) (%79.4)	343 (%100.0)
Toplam	71 (%100.0)	399 (%100.0)	470 (%100.0)
$\chi^2=56,067$ Sd=1 P=,000 Beklenen değeri 5'ten küçük gözenek sayısı %14,09			

İletişim Fakültesi öğrencileriyle diğer öğrencilerin gelecekte gazetecilik mesleğini tercih edip etmemesine yönelik farklılıkları belirlemek amacıyla ki kare testi yapılmıştır. Tablo 4'te görüldüğü gibi iletişim fakültesi öğrencileri, beklenen şekilde, gazeteci olmayı diğer birim öğrencilerine oranla daha fazla tercih etmektedir. Ancak İletişim Fakültesi öğrencilerinin %36,6'sının mesleği tercih etmek istememeleri dikkat çekici bir unsurdur. Bu duruma, İletişim Fakültesi öğrencilerinin medya sektöründeki olumsuz çalışma koşulları hakkında daha fazla bilgiye sahip olmalarının sebep olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca diğer birimlerde okumakta olan öğrencilerin %79,4'ünün gazetecilik yapmaya istekli olmadıkları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla öğrenciler arasında gazetecilik mesleğine ilişkin olumsuz algılamaların İletişim Fakültesiyle sınırlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Haber Konusu Tercihleri

Haber Konuları	Frekans	Yüzde
Bilim/Teknoloji	164	35,0
Siyaset	153	32,6
Ekonomi	62	13,2
Sağlık	42	9,0
Spor	21	4,5
Magazin	20	4,3
Moda	7	1,5
Toplam	469	100,0

“Gazeteciler hangi konuda daha fazla haber yapmalıdır?” sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde (Tablo 5), ilk sırada %35 ile bilim/teknoloji haberleri yer almaktadır. İkinci sırada %32,6 ile siyaset, üçüncü sırada ise 13,2 ile ekonomi haberleri yer almaktadır. Çok okunduğu ileri sürülen ve medyada oldukça ağırlık verilen spor (%4,5), magazin (%4,3) ve moda (%1,5) haberlerine ise öğrenciler arasında talebinin düşük kaldığı görülmektedir. Dolayısıyla medyada ağırlıklı olarak haber-eğlence formatında sunulan magazin, spor, magazin haberlerini aslında öğrencilerin talep etmediği anlaşılmaktadır. Bu tür haberlerin medyada sıklıkla yer bulmasının ise gazeteci kimliği algılamalarında aşındırıcı bir etki yapması muhtemeldir.

Tablo 6. Gazetecilerle Yardımcı Olma

	Frekans	Yüzde
Hayır	101	21,7
Evet	365	78,3
Toplam	466	100,0

“Haber değeri taşıyan bir olayla karşılaştığımızda, gazetecilere bilgi vermek, yardım etmek ister misiniz?” sorusuna (Tablo 6) öğrencilerin %78,3’ü ‘evet’, %21,7’si ‘hayır’ yanıtını vermektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun gazeteciler işlerini yaparken onlara yardımcı olmakta ‘istekli’ oldukları anlaşılmaktadır. Ancak isteksiz olan %21,7’nin oldukça ciddi bir oran olduğu ve altında yatan nedenlerin araştırılması gerektiği vurgulanmalıdır. Çünkü gazetecilik ile toplum arasında karşılıklı bağımlılık söz konusudur. İnsanların gazetecilere yardımcı olmaktan korkmaları, çekingen durmaları gazeteciliğin toplumsal görevlerinin yerine getirilmesini zorlaştıracaktır.

3.5.3. Öğrencilerin Gazeteci Kimliğine İlişkin Algılamaları

Erciyes Üniversitesi öğrencilerinin gazeteci kimliğine ilişkin algılamalarını tespit etmek amacıyla birtakım sorular sorulmuştur. Örneklem grubun gazetecilerin yaptıkları işin içeriğine ilişkin algılarının tespitinden başlanarak, gazeteciliğe ilişkin metaforik algıları, hukuki duruma uygunluk algıları, etik ilkelere bağlılık algıları, toplumsal sorumluluk algıları, gazeteci kimliği ile sağladığı hak ve kazanımlar algıları ve mesleki pratikler algılarına ilişkin sorulardan elde edilen veriler ve analizlerine yer verilmiştir.

İlk olarak gazetecilerin yaptıkları işin içeriğine ilişkin ifadelerle öğrencilerin katılımlarına bakıldığında (Tablo 7); gazetecilerin literatürde ifade edilen “görev tanımları” yani olması gereken durumu yansıtan ifadelerle çok yüksek düzeyde “evet” cevabı verdiği

görülmektedir. Yani gazetecilerin yaptıkları işin içeriğine ilişkin olarak, geniş bir mutabakatın söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Ancak olumsuz ifadeler verilen cevaplara bakıldığında aynı derecede yüksek oranların söz konusu olmadığı görülmektedir. Buna göre öğrencilerin gazetecilerin yaptıkları işe ilişkin olarak “olması gereken” durum konusunda farkındalıklarının bulunduğu söylenebilmektedir. Yine de olumsuz ifadeler verilen “evet” cevaplarının oranı, gazeteciliğin mesleki kimliğine ilişkin algılamaların olumsuz bir noktaya kayması gibi ciddi bir tehlike potansiyeli ifade etmektedir.

Tablo 7. Gazetecilerin Yaptıkları İşe İlişkin Algılar

		Frekans	Yüzde
Önemli olaylar veya konular hakkında haber yapar	Hayır	15	3,2
	Evet	455	96,8
	Toplam	470	100,0
Dedikoduların yayılmasını sağlar	Hayır	258	56,5
	Evet	199	43,5
	Toplam	457	100,0
Belirli kişileri över	Hayır	228	49,9
	Evet	229	50,1
	Toplam	457	100,0
Belirli kişilere iftira atar	Hayır	273	60,0
	Evet	182	40,0
	Toplam	455	100,0
Cinayet ve kazaları aktarır	Hayır	44	9,6
	Evet	415	90,4
	Toplam	459	100,0
Ünlü, tanınmış kişilerin hayatlarını izler	Hayır	162	35,6
	Evet	293	64,4
	Toplam	455	100,0
Ülke gündemini yorumlar	Hayır	49	10,6
	Evet	414	89,4
	Toplam	463	100,0

Tablo 8. Gazeteciler Hakkında Metaforik Algılar

OLUMLU İFADELER	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	OLUMSUZ İFADELER
Bilgi, haber aktaran	107	24,8	68	15,9	Çıkarıcı, dürüst olmayan, yalancı, dedikoducu, çamur atan, istenmeyen
Doğru, dürüst, cesaretli, entelektüel, saygın	49	11,4	62	14,5	Taraf tutan, yanlı olan
Bağımsız ve özgür olan	16	3,7	15	3,5	Bağımsız ve özgür olmayan, kısıtlı
Araştıran, sorgulayan, şüpheli, analiz eden, eleştiren, meraklı, objektif	37	8,6	12	2,8	Manipülasyon yapan
Yoğun tempo, hareket, aksiyon, gündem	11	2,6	3	,7	Masa başında oturan, sıradan çalışan
Fotoğraf makinesi, gazete, kalem, yazar, haber	39	9,1	5	1,2	Diğer-Olumsuz
Diğer-Olumlu	5	1,2	165	38,6	Toplam
Toplam	264	61,4			

Gazeteci dendiğinde akla ilk gelen ifadeler, kavramlar üzerinden değerlendirilen **metaforik algılamalara** (Tablo 8) bakıldığında ise öğrencilerin ağırlıklı olarak gazeteci kavramına ilişkin olumlu kavramlar (%61,4) geliştirdikleri görülmektedir. Bu anlamda; “bilgi, haber aktaran” ifadesi en çok kullanılan olumlu metafor (%24,8) olurken, “Çıkarıcı, dürüst olmayan, yalancı, dedikoducu, çamur atan, istenmeyen” ifadeleri en çok kullanılan olumsuz metafor (%15,9) olmuştur. Olumsuz metaforlar toplam örneklem sayısının %38,6’sı tarafından kullanılmıştır. Dolayısıyla olumsuz nitelermelerin oranının azımsanamayacak derecede olduğu vurgulanmalıdır. Ayrıca öğrencilerin geliştirdikleri olumsuz ifadelere bakıldığında, gazeteciliğin önemli etik sorunlarına göndermede buldukları görülmektedir. Bu anlamda öğrencilerin önemli bir bölümünün gazetecilikle ilgili etik konularda farkındalıklarının ve hassasiyetlerinin söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 9. Okunmakta Olan Fakülteye Göre Metaforik Algılar

Gazetecilik Denildiğinde akla gelen ifadeler, kavramlar	İletişim Fakültesi Öğrencisi misiniz?	
	Evet	Hayır
Olumlu	51 (%72,9)	213(%59,3)
Olumsuz	19 (%27,1)	146(%40,7)
Toplam	70(%100,0)	359 (%100,0)
X²=4,528 Sd=1 P=,033 Beklenen değeri 5'ten küçük gözenek sayısı %18,92		

Ayrıca gazeteci kimliğine ilişkin metaforik algılamalarla iletişim fakültesi öğrencisi olup olmama arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla ki kare testi yapılmıştır (Tablo 9). Buna göre, iletişim fakültesi öğrencilerinin, “gazeteci” dendiğinde akıllarına diğer öğrencilere kıyasla daha olumlu ifadeler gelmektedir. İletişim fakültesi öğrencilerinin aldıkları eğitim nedeniyle nispeten daha olumlu algılamalara sahip oldukları düşünülmektedir. Gazeteciliğin toplumsal açıdan sahip olduğu önem konusunda daha derinlemesine bilgi sahibi olan iletişim fakültesi öğrencilerinin algılamalarında böyle bir farklılık söz konusu olması olağandır. Ayrıca gelecekte gazetecilik yapma potansiyellerinin daha fazla olmasının, gazeteciliğe daha olumlu yaklaşımlarında önemli bir etken olduğu tahmin edilmektedir.

Tablo 10. Hukuki Duruma Uygunluk Algılamaları

	N	Ortalama	Std. Sapma
Gazeteciler devletin güvenliğini sağlayan kurum ve kuruluşlara zarar verecek yayınlar yapmaktan kaçınmaktadır	469	3,2793	1,18069
Gazeteciler devletin ve milletin bölünmez bütünlüğünü bozacak yayın yapmaktan kaçınmaktadır	467	3,2248	1,25109
Gazeteciler ülkenin teminatı durumundaki kurum ve kuruluşlara zarar verici yayınlardan kaçınmaktadır	468	3,2073	1,19501
Gazeteciler çocukların olumsuz etkileneceği yayınlar yapmaktan kaçınmaktadır	468	3,1132	1,30474
Gazeteciler kişi hak ve özgürlüklerine saygı duymaktadır	469	3,0533	1,29237
Gazeteciler kamu vicdanına uygun yayıncılık gerçekleştirmektedir	459	2,9237	1,27311
Gazeteciler adaletin teminatı niteliğindeki kurum ve kuruluşlar hakkında zararlı yayınlar yapmaktadır	467	2,8137	1,10091
Gazeteciler ailelerin mahremiyetine özen göstermektedir	468	2,7778	1,23032

Hukuki duruma uygunluk algılamalarını ölçmeyi amaçlayan soru seti (Tablo 10) değerlendirildiğinde; katılımcıların “gazeteciler devletin güvenliğini sağlayan kurum ve kuruluşlara zarar verecek yayınlar yapmaktan kaçınmaktadır” , “gazeteciler devletin ve milletin bölünmez bütünlüğünü bozacak yayın yapmaktan kaçınmaktadır”, “gazeteciler ülkenin teminatı durumundaki kurum ve kuruluşlara zarar verici yayınlar yapmaktan kaçınmaktadır” şeklindeki ifadeler nispeten olumlu yaklaştığı görülmektedir. Dolayısıyla öğrenciler gazetecilerin ifade edilen hususlar konusunda hassas davrandıklarını düşünmektedir. Ancak “gazeteciler ailelerin mahremiyetlerine özen göstermektedir” şeklindeki ifadeye nispeten olumsuz katılım sergilendiği görülmektedir. Buna göre katılımcılar gazetecilerin devlet bekasıyla ilgili hukuki yükümlülükleri yerine getirdiklerini düşünürken, kişilerin ve ailelerin mahremiyeti konusunda ise gazetecilerin sorumsuz davrandıkları yönünde kanaattedir.

Etik ilkelere bağlılık algısıyla ilgili katılım oranları incelendiğinde (Tablo 11) etik kodlarla ilgili oluşturulan olumsuz ifadeler yüksek katılım, olumlu ifadeler ise düşük katılım sergilendiği anlaşılmaktadır. Özellikle “gazeteciler insanların düşüncelerini yönlendirmeye çalışmaktadır” ifadesine katılımın yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca etik ilkelere bağlılık açısından örneklem grubun sadece “gazeteciler intihar ve cinayet gibi hassas olayların aktarılmasında sorumlu davranmaktadır” ifadesine olumlu katılım gösterdiği görülmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin gazeteciler hakkında etik açıdan olumsuz algıları söz konusudur. Diğer yandan etik ilkelerle ilgili ifadeler sergilenen olumsuz katılım ile olumsuz metaforik algılamalarda geliştirilen ifadeler arasındaki görülen tutarlılık dikkat çekicidir.

Tablo 11. Etik İlkelerle Bağlılık Algılamaları

	N	Ortalama	Std. Sapma
Gazeteciler insanların düşüncelerini yönlendirmeye çalışmaktadır	467	3,8458	1,18729
Gazeteciler mesleklerini çıkar elde etmek amacıyla kullanmaktadır	464	3,2543	1,19934
Gazeteciler Türk aile yapısına uymayan içerikleri yayınlamaktadır	468	3,1902	1,22262
Gazeteciler intihar ve cinayet gibi hassas olayların aktarılmasında sorumlu davranmaktadır	470	3,1255	1,17326
Gazeteciler genellikle şiddet barındıran içerikleri sorumsuzca yayınlamaktadır	466	3,0386	1,16887
Gazeteciler genel olarak mesleklerinin gerektirdiği etik ilkelere uygun hareket etmektedir	470	2,9106	1,20079
Gazeteciler her türlü dini görüşe saygı duymakta ve eşit davranmaktadır	467	2,8287	1,30556
Gazeteciler her türlü etnik kökene saygı duymakta ve eşit davranmaktadır	466	2,8133	1,22585
Gazeteciler tarafsız ve bağımsız hareket etmektedir	470	2,8064	1,54076
Gazeteciler toplumda infial yaratacak-insanları kışkırtacak konuları haber yapmaktan kaçınmaktadır	468	2,6709	1,20254
Gazeteciler gündemdeki konular hakkında yerinde ve dengeli eleştiriler yapmaktadır	466	2,6009	1,21969
Gazeteciler her ne olursa olsun, gerçekliği tüm boyutlarıyla ortaya koymaktadır	464	2,5065	1,27949
Gazeteciler her türlü siyasi görüşe saygı duymakta ve eşit davranmaktadır	463	2,4104	1,28430

Gazetecilerin toplumsal sorumlulukları algısıyla (Tablo 12) ilgili olan “gazeteciler ülke sorunlarının tartışılmasını sağlamaktadır” ifadesine katılımın yüksek olduğu görülürken, “gazeteciler kamu adına denetleme görevini layıkıyla yerine getirmektedir” ve “gazeteciler kamuyu (toplumu) her zaman doğru bilgilendirmektedir” ifadelerine katılımın düşük olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre gazetecilerin gündem belirlemeye devam etmelerine karşın kamusal sorumluluklarını yerine getirmeleri konusunda olumsuz bir algı olduğu görülmektedir.

Tablo 12. Toplumsal Sorumluluklar ile İlgili Algılamaları

	N	Ortalama	Std. Sapma
Gazeteciler ülke sorunlarının tartışılmasını sağlamaktadır	469	3,5096	1,11632
Gazeteciler gündemdeki konular hakkında yorum ve eleştiri görevlerini yerine getirmektedir	468	3,2521	1,17818
Gazeteciler yasa dışı faaliyetleri araştırmakta/sorgulamaktadır	466	3,0987	1,15977
Gazeteciler toplumun faydası için çalışmaktadır	463	3,0605	1,12460
Gazeteciler farklı fikir ve görüşlerin eşit biçimde ifade edilmesini sağlamaktadır	464	2,7134	1,21800
Gazeteciler kamu adına denetleme görevini layıkıyla yerine getirmektedir	462	2,6558	1,14680
Gazeteciler kamuyu (toplumu) her zaman doğru bilgilendirmektedir	464	2,3384	1,11526

Gazeteci Kimliği ile hak-kazanımlar algısıyla ilgili ifadelerle bakıldığında (Tablo 13), örneklem grubun “Demokrasiyi güçlendirmenin yolu, gazetecilerin bağımsızlığının korunmasından geçmektedir” ve “Gazeteciliğin demokrasinin gelişmesi açısından vazgeçilmez bir önemi bulunmaktadır” ifadelerine katılım oranlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu anlamda öğrencilerin demokratik yaşam ile gazetecilik mesleği arasında önemli bir bağ kurdukları vurgulanmalıdır. Ayrıca öğrenciler çoğunlukla gazetecileri “dil ve iletişim becerileri açısından” nitelikli bulmakta, “gazeteciliğin saygın/prestijli bir meslek olduğunu” düşünmektedir. Buna karşın “gazeteciler entelektüel seviyeleri yüksek insanlardır” ve “gazeteciler güvenilir insanlardır” ifadelerine düşük katılım gerçekleşmiştir.

Tablo 13. Gazeteci Kimliği ile Sağladığı Hak ve Kazanımlar Algılamaları

	N	Ortalama	Std. Sapma
Demokrasiyi güçlendirmenin yolu, gazetecilerin bağımsızlığının korunmasından geçmektedir	468	3,8974	1,20231
Gazeteciliğin demokrasinin gelişmesi açısından vazgeçilmez bir önemi bulunmaktadır	470	3,7511	1,13659
Gazetecilerin dil ve iletişim becerileri yüksektir	470	3,6255	1,13492
Gazeteciliğin saygın/prestijli bir meslek olduğunu düşünüyorum	468	3,6154	1,13043
Gazeteciler toplum faydası için çalışan kişilerdir	469	3,3348	1,05657
Gazeteciler ülke ve toplumun sorunlarını tespit edebilecek niteliktedir	456	3,1820	1,15015
Gazeteciler entelektüel seviyeleri yüksek insanlardır	467	2,8373	1,18795
Gazetecilik ekonomik açıdan oldukça iyi bir meslektir	469	2,7335	1,08573
Gazeteciler genellikle güvenilir insanlardır	464	2,6142	1,07389
Gazetecilerin yaptıkları iş son derece kolaydır	463	2,0734	1,08662

Mesleki pratiklere ilişkin algılamalar (Tablo 14) değerlendirildiğinde; gazeteciliğe ilişkin literatürde yer alan kimi olumsuz ifadelerle yüksek katılım sergilendiği görülmektedir. Ancak yine de “*Toplumsal olaylar sırasında önemli gelişmelerden gazeteciler sayesinde haberdar oluyorum*” ve “*Kriz zamanlarında gazeteciler sundukları haberlerle bilgilenmemi sağlıyor*” ifadelerine de yüksek katılım sağlandığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda öğrenciler açısından gazeteciler önemli bir bilgi kaynağı olmaya devam etmektedir.

Tablo 14. Mesleki Pratik Algılamaları

	N	Ortalama	Std. Sapma
Gazeteciler, daha çok izlenme/okunma (tiraj/rejting) için her yolu denemektedir	470	3,8660	1,11067
Gazeteciler patronlarının çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir	467	3,8415	1,17947
Toplumsal olaylar sırasında önemli gelişmelerden gazeteciler sayesinde haberdar oluyorum	470	3,6660	1,06960
Kriz zamanlarında gazeteciler sundukları haberlerle bilgilenmemi sağlıyor	466	3,5773	1,12424
Gazeteciler genellikle olayları çarpıtmakta/yalan haber yapmaktadır	468	3,4957	1,12875
Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	470	3,0894	1,15923

3.5.4. Öğrencilerin Gazeteci Kimliği Algılamalarındaki Farklılaşmalar

Erciyes Üniversitesi öğrencilerinin gazeteci kimliğine ilişkin algılamalarını ölçmeye yönelik olarak belirlenen başlıklar itibarıyla sorulan sorularda birtakım değişkenlere göre farklılıklar tespit edilmiştir. Bu değişkenler; okunulan fakülte (iletişim fakültesi ile diğer fakülteler), yaş ve cinsiyet şeklindedir. Elde edilen verilerdeki farklılaşmalar ve yorumları aşağıda verilmektedir.

Tablo 15 *hukuki sorumluluklar, etik sorumluluklar, gazeteci kimliği ile hak ve kazanımları, mesleki pratikler* algılamalarına ilişkin belirtilen faktörlerde iletişim fakültesi öğrencileriyle diğer birimlerde okuyan öğrencilerin algılamalarında istatistiksel olarak anlamı farklılık olup olmadığını göstermektedir. Hukuki sorumluluklar içerisinde ele alınan “*gazeteciler kişi hak ve özgürlüklerine saygı duymaktadır*” ifadesine iletişim fakültesi öğrencilerinin diğer birim öğrencilerine göre daha yüksek, etik sorumluluklar içinde ele alınan “*gazeteciler intihar ve cinayet gibi hassas olayların aktarılmasında hassas davranmaktadır*” ve “*gazeteciler şiddet barındıran içerikleri sorumsuzca yayınlamaktadır*” ifadelerine iletişim fakültesi öğrencilerinin diğer birim öğrencilerine göre daha düşük katılım sergilediği görülmektedir. İletişim fakültesi öğrencileri diğer birim öğrencileriyle kıyaslandığında gazetecilerin intihar ve cinayet gibi konulardaki hassasiyetini düşük görmektedir. Ancak şiddet barındıran içerikler ile ilgili ifade için tam tersi durum söz konusu olmaktadır. Ayrıca gazeteci kimliği ile hak ve kazanımlarıyla ilgili ifadeler içerisinde de İletişim Fakültesi öğrencileri ile diğer fakülte öğrencileri arasında farklılaşmalar tespit edilmiştir. Buna göre iletişim fakültesi öğrencileri gazetecileri daha güvenilir bulmakta, mesleği daha sayın-prestijli görmektedir. Diğer taraftan iletişim fakültesi öğrencileri mesleğin ekonomik tatmin düzeyini düşük bulmakta, yapılan işin ise zor olduğunu düşünmektedir. Mesleki pratik algılamalarına ilişkin olarak ise diğer birimlerdeki öğrencilerin “*gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir*” ifadesine daha yüksek katılım gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 15. İletişim Fakültesi ile Diğer Fakülte Öğrencileri Arasındaki Farklılaşmalar

Hukuki Sorumluluklar	İletişim Fakültesi Öğrencisi	N	\bar{X}	SS	t-value	SD	Sig.																																																																																																																				
Gazeteciler kişi hak ve özgürlüklerine saygı duymaktadır	Evet	72	3,39	1,32	2,421	466	,016																																																																																																																				
	Hayır	396	2,99	1,28				Etik Sorumluluklar								Gazeteciler intihar ve cinayet gibi hassas olayların aktarılmasında sorumlu davranmaktadır	Evet	72	2,88	1,32	1,975	467	,049	Hayır	397	3,17	1,14	Gazeteciler genellikle şiddet barındıran içerikleri sorumsuzca yayınlamaktadır	Evet	71	2,73	1,13	2,428	463	,016	Hayır	394	3,10	1,17	Gazeteci Kimliğine Yönelik Hak ve Kazanımlar								Gazeteciler genellikle güvenilir insanlardır	Evet	71	2,86	1,07	2,150	461	,032	Hayır	392	2,56	1,06	Gazeteciliğin saygın/prestijli bir meslek olduğunu düşünüyorum	Evet	72	3,92	1,16	2,498	465	,013	Hayır	395	3,56	1,17	Gazetecilik ekonomik açıdan oldukça iyi bir meslektir	Evet	72	2,03	1,07	6,222	466	,000	Hayır	396	2,86	1,04	Gazetecilerin yaptıkları iş son derece kolaydır	Evet	70	1,66	1,03	3,520	460	,000	Hayır	392	2,15	1,08	Demokrasiyi güçlendirmenin yolu, gazetecilerin bağımsızlığının korunmasından geçmektedir	Evet	71	4,21	1,12	2,419	465	,016	Hayır	396	3,84	1,21	Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Evet	71	3,34	1,26	2,286	467	,023
Etik Sorumluluklar																																																																																																																											
Gazeteciler intihar ve cinayet gibi hassas olayların aktarılmasında sorumlu davranmaktadır	Evet	72	2,88	1,32	1,975	467	,049																																																																																																																				
	Hayır	397	3,17	1,14				Gazeteciler genellikle şiddet barındıran içerikleri sorumsuzca yayınlamaktadır	Evet	71	2,73	1,13	2,428	463	,016	Hayır	394	3,10	1,17	Gazeteci Kimliğine Yönelik Hak ve Kazanımlar								Gazeteciler genellikle güvenilir insanlardır	Evet	71	2,86	1,07	2,150	461	,032	Hayır	392	2,56	1,06	Gazeteciliğin saygın/prestijli bir meslek olduğunu düşünüyorum	Evet	72	3,92	1,16	2,498	465	,013	Hayır	395	3,56	1,17	Gazetecilik ekonomik açıdan oldukça iyi bir meslektir	Evet	72	2,03	1,07	6,222	466	,000	Hayır	396	2,86	1,04	Gazetecilerin yaptıkları iş son derece kolaydır	Evet	70	1,66	1,03	3,520	460	,000	Hayır	392	2,15	1,08	Demokrasiyi güçlendirmenin yolu, gazetecilerin bağımsızlığının korunmasından geçmektedir	Evet	71	4,21	1,12	2,419	465	,016	Hayır	396	3,84	1,21	Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Evet	71	3,34	1,26	2,286	467	,023	Hayır	396	3,53	1,10																
Gazeteciler genellikle şiddet barındıran içerikleri sorumsuzca yayınlamaktadır	Evet	71	2,73	1,13	2,428	463	,016																																																																																																																				
	Hayır	394	3,10	1,17				Gazeteci Kimliğine Yönelik Hak ve Kazanımlar								Gazeteciler genellikle güvenilir insanlardır	Evet	71	2,86	1,07	2,150	461	,032	Hayır	392	2,56	1,06	Gazeteciliğin saygın/prestijli bir meslek olduğunu düşünüyorum	Evet	72	3,92	1,16	2,498	465	,013	Hayır	395	3,56	1,17	Gazetecilik ekonomik açıdan oldukça iyi bir meslektir	Evet	72	2,03	1,07	6,222	466	,000	Hayır	396	2,86	1,04	Gazetecilerin yaptıkları iş son derece kolaydır	Evet	70	1,66	1,03	3,520	460	,000	Hayır	392	2,15	1,08	Demokrasiyi güçlendirmenin yolu, gazetecilerin bağımsızlığının korunmasından geçmektedir	Evet	71	4,21	1,12	2,419	465	,016	Hayır	396	3,84	1,21	Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Evet	71	3,34	1,26	2,286	467	,023	Hayır	396	3,53	1,10																												
Gazeteci Kimliğine Yönelik Hak ve Kazanımlar																																																																																																																											
Gazeteciler genellikle güvenilir insanlardır	Evet	71	2,86	1,07	2,150	461	,032																																																																																																																				
	Hayır	392	2,56	1,06				Gazeteciliğin saygın/prestijli bir meslek olduğunu düşünüyorum	Evet	72	3,92	1,16	2,498	465	,013	Hayır	395	3,56	1,17	Gazetecilik ekonomik açıdan oldukça iyi bir meslektir	Evet	72	2,03	1,07	6,222	466	,000	Hayır	396	2,86	1,04	Gazetecilerin yaptıkları iş son derece kolaydır	Evet	70	1,66	1,03	3,520	460	,000	Hayır	392	2,15	1,08	Demokrasiyi güçlendirmenin yolu, gazetecilerin bağımsızlığının korunmasından geçmektedir	Evet	71	4,21	1,12	2,419	465	,016	Hayır	396	3,84	1,21	Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Evet	71	3,34	1,26	2,286	467	,023	Hayır	396	3,53	1,10																																																
Gazeteciliğin saygın/prestijli bir meslek olduğunu düşünüyorum	Evet	72	3,92	1,16	2,498	465	,013																																																																																																																				
	Hayır	395	3,56	1,17				Gazetecilik ekonomik açıdan oldukça iyi bir meslektir	Evet	72	2,03	1,07	6,222	466	,000	Hayır	396	2,86	1,04	Gazetecilerin yaptıkları iş son derece kolaydır	Evet	70	1,66	1,03	3,520	460	,000	Hayır	392	2,15	1,08	Demokrasiyi güçlendirmenin yolu, gazetecilerin bağımsızlığının korunmasından geçmektedir	Evet	71	4,21	1,12	2,419	465	,016	Hayır	396	3,84	1,21	Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Evet	71	3,34	1,26	2,286	467	,023	Hayır	396	3,53	1,10																																																												
Gazetecilik ekonomik açıdan oldukça iyi bir meslektir	Evet	72	2,03	1,07	6,222	466	,000																																																																																																																				
	Hayır	396	2,86	1,04				Gazetecilerin yaptıkları iş son derece kolaydır	Evet	70	1,66	1,03	3,520	460	,000	Hayır	392	2,15	1,08	Demokrasiyi güçlendirmenin yolu, gazetecilerin bağımsızlığının korunmasından geçmektedir	Evet	71	4,21	1,12	2,419	465	,016	Hayır	396	3,84	1,21	Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Evet	71	3,34	1,26	2,286	467	,023	Hayır	396	3,53	1,10																																																																								
Gazetecilerin yaptıkları iş son derece kolaydır	Evet	70	1,66	1,03	3,520	460	,000																																																																																																																				
	Hayır	392	2,15	1,08				Demokrasiyi güçlendirmenin yolu, gazetecilerin bağımsızlığının korunmasından geçmektedir	Evet	71	4,21	1,12	2,419	465	,016	Hayır	396	3,84	1,21	Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Evet	71	3,34	1,26	2,286	467	,023	Hayır	396	3,53	1,10																																																																																				
Demokrasiyi güçlendirmenin yolu, gazetecilerin bağımsızlığının korunmasından geçmektedir	Evet	71	4,21	1,12	2,419	465	,016																																																																																																																				
	Hayır	396	3,84	1,21				Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Evet	71	3,34	1,26	2,286	467	,023	Hayır	396	3,53	1,10																																																																																																
Mesleki Pratikler																																																																																																																											
Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Evet	71	3,34	1,26	2,286	467	,023																																																																																																																				
	Hayır	396	3,53	1,10																																																																																																																							

Tablo 16 ise *hukuki sorumluluklar, etik sorumluluklar, gazeteci kimliği ile hak ve kazanımları, mesleki pratikler* algılamalarına ilişkin belirtilen faktörlerde cinsiyete göre öğrencilerin algılamalarında istatistiksel olarak anlamı farklılık olup olmadığını göstermektedir. Cinsiyete göre farklılaşmaları gösteren Tablo 16 incelendiğinde, hukuki sorumluluklara ilişkin olarak “gazeteciler çocukların olumsuz etkileneceği yayınlar yapmaktan kaçınmaktadır” ifadesine erkek katılımcılar daha olumlu katılım sergilemektedir. Öte yandan gazetecilerin toplumsal sorumlulukları, gazeteci kimliği ile hak ve kazanımlar algılamalarına ilişkin birer ifadeye cinsiyete göre farklılaşma tespit edilmiştir. Her iki ifadeye de gazetecilik algılamalarına ilişkin kadın katılımcıların daha olumlu katılım sergilediği görülmektedir. Etik sorumluluklar ve mesleki pratiklerle ilgili farklılaşan ifadelerde ise erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha olumsuz bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. Dolayısıyla kadın katılımcıların gazeteci kimliğine ilişkin daha olumlu algılamalara sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 16. Gazeteci Kimliği Algılamalarındaki Cinsiyete Göre Farklılaşmalar

Hukuki Sorumluluklar	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t-value	SD	Sig.																																																																																																																												
Gazeteciler çocukların olumsuz etkileneceği yayınlar yapmaktan kaçınmaktadır	Erkek	230	3,23	1,32	1,987	466	,047																																																																																																																												
	Kadın	238	3,00	1,28				Toplumsal Sorumluluklar								Gazeteciler toplumun faydası için çalışmaktadır	Erkek	228	2,96	1,17	1,972	461	,049	Kadın	235	3,16	1,07	Gazeteci Kimliğine Yönelik Hak ve Kazanımlar								Gazetecilerim dil ve iletişim becerileri yüksektir	Erkek	231	3,52	1,17	2,080	468	,038	Kadın	239	3,73	1,09	Etik Sorumluluklar								Gazeteciler her ne olursa olsun, gerçekliği tüm boyutlarıyla ortaya koymaktadır	Erkek	229	2,39	1,28	1,964	462	,050	Kadın	235	2,62	1,27	Gazeteciler genellikle şiddet barındıran içerikleri sorumsuzca yayınlamaktadır	Erkek	230	3,19	1,21	2,804	464	,005	Kadın	236	2,89	1,10	Gazeteciler Türk aile yapısına uymayan içerikleri yayınlamaktadır	Erkek	231	3,40	1,25	3,684	466	,000	Kadın	237	2,99	1,17	Gazeteciler mesleklerini çıkar elde etmek amacıyla kullanmaktadır	Erkek	228	3,46	1,23	3,771	462	,000	Kadın	236	3,05	1,14	Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Erkek	232	3,25	1,15	2,991	468	,003	Kadın	238	2,93	1,15	Kriz zamanlarında gazeteciler sundukları haberlerle bilgilenmemi sağlıyor	Erkek	228	3,45	1,18	2,370	464	,018
Toplumsal Sorumluluklar																																																																																																																																			
Gazeteciler toplumun faydası için çalışmaktadır	Erkek	228	2,96	1,17	1,972	461	,049																																																																																																																												
	Kadın	235	3,16	1,07				Gazeteci Kimliğine Yönelik Hak ve Kazanımlar								Gazetecilerim dil ve iletişim becerileri yüksektir	Erkek	231	3,52	1,17	2,080	468	,038	Kadın	239	3,73	1,09	Etik Sorumluluklar								Gazeteciler her ne olursa olsun, gerçekliği tüm boyutlarıyla ortaya koymaktadır	Erkek	229	2,39	1,28	1,964	462	,050	Kadın	235	2,62	1,27	Gazeteciler genellikle şiddet barındıran içerikleri sorumsuzca yayınlamaktadır	Erkek	230	3,19	1,21	2,804	464	,005	Kadın	236	2,89	1,10	Gazeteciler Türk aile yapısına uymayan içerikleri yayınlamaktadır	Erkek	231	3,40	1,25	3,684	466	,000	Kadın	237	2,99	1,17	Gazeteciler mesleklerini çıkar elde etmek amacıyla kullanmaktadır	Erkek	228	3,46	1,23	3,771	462	,000	Kadın	236	3,05	1,14	Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Erkek	232	3,25	1,15	2,991	468	,003	Kadın	238	2,93	1,15	Kriz zamanlarında gazeteciler sundukları haberlerle bilgilenmemi sağlıyor	Erkek	228	3,45	1,18	2,370	464	,018	Kadın	238	3,70	1,06																
Gazeteci Kimliğine Yönelik Hak ve Kazanımlar																																																																																																																																			
Gazetecilerim dil ve iletişim becerileri yüksektir	Erkek	231	3,52	1,17	2,080	468	,038																																																																																																																												
	Kadın	239	3,73	1,09				Etik Sorumluluklar								Gazeteciler her ne olursa olsun, gerçekliği tüm boyutlarıyla ortaya koymaktadır	Erkek	229	2,39	1,28	1,964	462	,050	Kadın	235	2,62	1,27	Gazeteciler genellikle şiddet barındıran içerikleri sorumsuzca yayınlamaktadır	Erkek	230	3,19	1,21	2,804	464	,005	Kadın	236	2,89	1,10	Gazeteciler Türk aile yapısına uymayan içerikleri yayınlamaktadır	Erkek	231	3,40	1,25	3,684	466	,000	Kadın	237	2,99	1,17	Gazeteciler mesleklerini çıkar elde etmek amacıyla kullanmaktadır	Erkek	228	3,46	1,23	3,771	462	,000	Kadın	236	3,05	1,14	Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Erkek	232	3,25	1,15	2,991	468	,003	Kadın	238	2,93	1,15	Kriz zamanlarında gazeteciler sundukları haberlerle bilgilenmemi sağlıyor	Erkek	228	3,45	1,18	2,370	464	,018	Kadın	238	3,70	1,06																																				
Etik Sorumluluklar																																																																																																																																			
Gazeteciler her ne olursa olsun, gerçekliği tüm boyutlarıyla ortaya koymaktadır	Erkek	229	2,39	1,28	1,964	462	,050																																																																																																																												
	Kadın	235	2,62	1,27				Gazeteciler genellikle şiddet barındıran içerikleri sorumsuzca yayınlamaktadır	Erkek	230	3,19	1,21	2,804	464	,005	Kadın	236	2,89	1,10	Gazeteciler Türk aile yapısına uymayan içerikleri yayınlamaktadır	Erkek	231	3,40	1,25	3,684	466	,000	Kadın	237	2,99	1,17	Gazeteciler mesleklerini çıkar elde etmek amacıyla kullanmaktadır	Erkek	228	3,46	1,23	3,771	462	,000	Kadın	236	3,05	1,14	Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Erkek	232	3,25	1,15	2,991	468	,003	Kadın	238	2,93	1,15	Kriz zamanlarında gazeteciler sundukları haberlerle bilgilenmemi sağlıyor	Erkek	228	3,45	1,18	2,370	464	,018	Kadın	238	3,70	1,06																																																								
Gazeteciler genellikle şiddet barındıran içerikleri sorumsuzca yayınlamaktadır	Erkek	230	3,19	1,21	2,804	464	,005																																																																																																																												
	Kadın	236	2,89	1,10				Gazeteciler Türk aile yapısına uymayan içerikleri yayınlamaktadır	Erkek	231	3,40	1,25	3,684	466	,000	Kadın	237	2,99	1,17	Gazeteciler mesleklerini çıkar elde etmek amacıyla kullanmaktadır	Erkek	228	3,46	1,23	3,771	462	,000	Kadın	236	3,05	1,14	Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Erkek	232	3,25	1,15	2,991	468	,003	Kadın	238	2,93	1,15	Kriz zamanlarında gazeteciler sundukları haberlerle bilgilenmemi sağlıyor	Erkek	228	3,45	1,18	2,370	464	,018	Kadın	238	3,70	1,06																																																																				
Gazeteciler Türk aile yapısına uymayan içerikleri yayınlamaktadır	Erkek	231	3,40	1,25	3,684	466	,000																																																																																																																												
	Kadın	237	2,99	1,17				Gazeteciler mesleklerini çıkar elde etmek amacıyla kullanmaktadır	Erkek	228	3,46	1,23	3,771	462	,000	Kadın	236	3,05	1,14	Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Erkek	232	3,25	1,15	2,991	468	,003	Kadın	238	2,93	1,15	Kriz zamanlarında gazeteciler sundukları haberlerle bilgilenmemi sağlıyor	Erkek	228	3,45	1,18	2,370	464	,018	Kadın	238	3,70	1,06																																																																																
Gazeteciler mesleklerini çıkar elde etmek amacıyla kullanmaktadır	Erkek	228	3,46	1,23	3,771	462	,000																																																																																																																												
	Kadın	236	3,05	1,14				Mesleki Pratikler								Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Erkek	232	3,25	1,15	2,991	468	,003	Kadın	238	2,93	1,15	Kriz zamanlarında gazeteciler sundukları haberlerle bilgilenmemi sağlıyor	Erkek	228	3,45	1,18	2,370	464	,018	Kadın	238	3,70	1,06																																																																																												
Mesleki Pratikler																																																																																																																																			
Gazeteciler sorumsuzca hareket etmektedir	Erkek	232	3,25	1,15	2,991	468	,003																																																																																																																												
	Kadın	238	2,93	1,15				Kriz zamanlarında gazeteciler sundukları haberlerle bilgilenmemi sağlıyor	Erkek	228	3,45	1,18	2,370	464	,018	Kadın	238	3,70	1,06																																																																																																																
Kriz zamanlarında gazeteciler sundukları haberlerle bilgilenmemi sağlıyor	Erkek	228	3,45	1,18	2,370	464	,018																																																																																																																												
	Kadın	238	3,70	1,06																																																																																																																															

Tablo 17’de etik sorumluluklar, toplumsal sorumluluklar, mesleki pratikler algılamalarına ilişkin belirtilen faktörlerde yaş değişkenine göre öğrencilerin algılamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı görülmektedir.

Tablo 17. Gazeteci Kimliği Algılamalarındaki Yaşa Göre Farklılaşmalar

Etik Sorumluluklar	Yaş	N	\bar{X}	SS	t-value	SD	Sig.																																																
Gazeteciler intihar ve cinayet gibi hassas olayların aktarılmasında sorumlu davranmaktadır	20 yaş ve altı	177	3,31	1,17	2,578	423	,010																																																
	20 yaş üstü	248	3,01	1,14				Gazeteciler Türk aile yapısına uymayan içerikleri yayınlamaktadır	20 yaş ve altı	175	3,05	1,24	2,322	421	,021	20 yaş üstü	248	3,33	1,21	Toplumsal Sorumluluklar								Gazeteciler toplumun faydası için çalışmaktadır	20 yaş ve altı	174	3,20	1,23	2,280	417	,023	20 yaş üstü	245	3,94	1,21	Mesleki Pratikler								Gazeteciler patronlarının çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir	20 yaş ve altı	175	3,67	1,18	2,487	420	,013
Gazeteciler Türk aile yapısına uymayan içerikleri yayınlamaktadır	20 yaş ve altı	175	3,05	1,24	2,322	421	,021																																																
	20 yaş üstü	248	3,33	1,21				Toplumsal Sorumluluklar								Gazeteciler toplumun faydası için çalışmaktadır	20 yaş ve altı	174	3,20	1,23	2,280	417	,023	20 yaş üstü	245	3,94	1,21	Mesleki Pratikler								Gazeteciler patronlarının çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir	20 yaş ve altı	175	3,67	1,18	2,487	420	,013	20 yaş üstü	247	3,96	1,15								
Toplumsal Sorumluluklar																																																							
Gazeteciler toplumun faydası için çalışmaktadır	20 yaş ve altı	174	3,20	1,23	2,280	417	,023																																																
	20 yaş üstü	245	3,94	1,21				Mesleki Pratikler								Gazeteciler patronlarının çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir	20 yaş ve altı	175	3,67	1,18	2,487	420	,013	20 yaş üstü	247	3,96	1,15																												
Mesleki Pratikler																																																							
Gazeteciler patronlarının çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir	20 yaş ve altı	175	3,67	1,18	2,487	420	,013																																																
	20 yaş üstü	247	3,96	1,15																																																			

Yaş değişkenine göre farklılık gösteren unsurlar (Tablo 17) değerlendirildiğinde, etik sorumluluklar başlığı altında farklılaşan ifadelerle ilişkin olarak yaş arttıkça ilgili algılamaların olumsuzlaştığı görülmektedir. Diğer taraftan toplumsal sorumluluklar algısına ilişkin “gazeteciler toplumun faydası için çalışmaktadır” ifadesine yaş arttıkça daha olumlu katılım

sergilenmektedir. Mesleki pratikler algısına ilişkin olarak farklılaşan tek ifadede yaş arttıkça algılamaların olumsuzlaştığı söylenebilir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Genel olarak gazetecilik mesleğine ilişkin Erciyes Üniversitesi öğrencilerinin algılamalarını ölçmeyi amaçlayan çalışmada, mesleğin farklı yönleri açısından öğrencilerin olumlu/olumsuz algılamaları tespit edilmiştir.

Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun haber takip ettikleri görülmekte, ayrıca çeşitli ifadelere katılımlarından gazetecilerin çeşitli konulardaki bilgilendirme işlevinin sürdüğü anlaşılmaktadır.

İletişim fakültesi öğrencileri içerisinde gazeteciliği meslek olarak yapmayı düşünmeyenlerin oranları dikkate alındığında, öğrencilerin medya sektöründeki çalışma koşulları ve ücret dengesizliği gibi unsurları göz önünde bulundurdıkları düşünülmektedir. Ancak gazeteciliğin iletişim fakültesi dışında kalan diğer birim öğrencileri tarafından da meslek olarak tercih edilmesi, sınırlı da olsa mesleğin cazibesini sürdürdüğünü göstermektedir. Genel düzeyde öğrencilerin büyük kısmı gazeteciliği meslek olarak tercih etmezken, bir yakın ya da tanıdığı gazeteci olması fikrine daha olumlu yaklaşıldığı belirtilmelidir. Ayrıca bir diğer olumlu durum olarak öğrencilerin gazetecilere yardım etme konusunda istekli oldukları görülmektedir. Metaforik algılamalar noktasında da mesleğe ilişkin bütün sorun ve tartışmalara rağmen gazeteciliğin ağırlıklı olarak olumlu nitelendirmelerle ifade edildiği görülmektedir.

Bir diğer dikkat çekici nokta öğrencilerin haber talepleri konusundadır. Haberde magazinleşme gibi sorun alanları tartışılırken geliştirilen “insanlar bunu talep ediyor” söylemlerine tezat biçimde öğrencilerin bilim-teknoloji, siyaset ve ekonomi konularında gazetecilerden daha fazla haber talep ettikleri anlaşılmaktadır. Bu anlamda artan magazin ve spor içeriklerinin öğrencilerin gazeteci kimliği algılamalarında olumsuz etki oluşturabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Gazetecilerin yaptıkları iş konusunda öğrencilerin ‘olması gereken’ meslek pratikleriyle ilgili geniş bir mutabakat içerisinde oldukları görülmektedir. Ancak gazetecilik literatüründe sorun olarak ifade edilen kimi durumları (iftira atma, övme, özel hayatları izleme, dedikoduları yayma) katılımcıların önemli bir bölümünün gazetecilik mesleği içerisinde değerlendirmeleri potansiyel bir sorun teşkil etmektedir.

Hukuki algılamalarla ilgili olan “devlet güvenliği, devletin bekası” gibi konularda örneklem grup gazetecilerin sorumlu davrandıklarını düşünürken, gazetecilerin etik ilkelere bağlılıklarıyla ilgili ifadelerde genel olarak (*Gazeteciler intihar ve cinayet gibi hassas olayların aktarılmasında sorumlu davranmaktadır* ifadesi hariç) algılamalarının olumsuz yönde olduğu görülmektedir. Özellikle mahremiyet, Türk aile yapısına uygun olmayan içerikler ve yönlendirmeyle ilgili ifadelerde bu durumu gözlemek mümkündür.

Toplumsal sorumluluklar ile ilgili olarak örneklem grup “gazeteciler ülke sorunlarının tartışılmasını sağlamaktadır” ifadesine yüksek katılım gösterirken “kamu adına denetleme” ve “doğru bilgilendirme” konusunda olumsuz tutum sergilemektedir. Bu durum gazetecilerin

gündem belirleme gücünü ellerinde tutmaya devam ettiklerini, ancak bu gücün kullanımı noktasında olumsuz algılamaların söz konusu olduğunu yansıtmaktadır.

Gazeteci kimliği ile hak ve kazanımlar başlığı altında incelenen ifadelere katılım oranlarına bakıldığında örneklem grubun gazetecilik mesleği ile demokratik yaşam arasında önemli bir bağ kurduğu anlaşılmaktadır. Gazeteci kimliği ile demokratik mekanizmalar arasında kurulan bağ konusundaki farkındalık olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca katılımcıların önemli ölçüde gazeteciliği saygın bir meslek olarak görmeleri mesleki kimlik algılamalarına yönelik bir diğer olumlu durumu yansıtmaktadır. Ancak çeşitli mesleki statü araştırmalarına paralel olarak katılımcı grubun da gazetecileri güvenilmez bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin gazetecilik mesleğini saygın bulmalarına karşın gazetecilerin mesleki uygulamalarının çalışanlara duyulan güveni azalttığı anlaşılmaktadır.

Güven düzeyinin düşük çıkmasına paralel göstergeler mesleki pratikler algısı başlığında da somutlaşmaktadır. Örneklem grup çeşitli olaylarla ilgili enformasyon açıklarının kapatılmasında gazetecileri önemli bir kaynak olarak görürken, gazetecilerin çeşitli nedenlerle (ticari kaygılar, reyting, izlenme, okunma vb.) olayları yönlendirdiklerini düşünmektedir.

Örneklem grup içerisinde iletişim fakültesi öğrencileri ile diğer birimlerde okuyan öğrencilerin bazı konulara katılımlarında farklılıklar söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. İletişim fakültesi öğrencilerinin çoğu gazetecileri hukuki açıdan *kişi hak ve özgürlüklerine* saygılı bulmaktadır. Ancak tezat biçimde etik sorumluluklar bağlamında "*intihar ve cinayet haberlerinin aktarılmasında sorumlu davranmaktadır*" ifadesine diğer birimlerdeki öğrencilerin aksine olumsuz katılım sergilemektedir.

Ayrıca gazeteci kimliği ile hak ve kazanımlar başlığında yer alan ifadelerle ilişkin önemli farklılaşmalar bulunmaktadır. Buna göre iletişim fakültesi öğrencileri diğer birimlerdeki öğrencilere göre gazetecileri nispeten güvenilir ve saygın bulmakta, demokratik hayatın güçlendirilmesi açısından gazeteciliği daha önemli görmektedir. Ancak iletişim fakültesi öğrencileri gazeteciliğin ekonomik açıdan tatmin edici bir meslek olmadığını düşünmekte ve gazeteciliğin zor bir iş olduğu noktasında daha yüksek katılım göstermektedir. Bu durumun nedenleri arasında iletişim öğrencilerinin piyasa gerçeklerine daha aşina olmalarının (çalışma koşulları, ücret dengesizlikleri vb.) yattığı tahmin edilmektedir.

Cinsiyete göre farklılaşmaların bulunduğu ifadeler değerlendirildiğinde kadın katılımcıların gazeteci kimliğine yönelik algılamalarının erkek katılımcılara göre daha olumlu olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre düşük katılım gösterdiği tek ifade "*gazeteciler çocukların olumsuz etkileneneği yayınlar yapmaktan kaçınmaktadır*" şeklindedir. Dolayısıyla kadın katılımcıların çocuklar konusundaki yayınlarda erkeklere göre daha hassas davrandığı görülmektedir. Yaş değişkenine göre farklılaşan veriler analiz edildiğinde ise genel olarak katılımcıların yaşı arttıkça gazeteci kimliğine ilişkin algılamalarının nispi biçimde daha olumsuz yönde olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak örneklem grubun gazetecilik mesleğine ilişkin algılamaları değerlendirildiğinde olumu yönler bulunmakla birlikte, mesleğin algılanışına ilişkin potansiyel tehditlerin mevcudiyeti ortaya çıkmaktadır. Yine de mesleğin sonunun yaklaştığı şeklindeki büyük iddialara karşın gazetecilik, demokratik yaşam açısından bulunduğu stratejik

konumu sürdürmektedir. Öte yandan toplumun güven ve itibar duymadığı bir kurumun topluma hizmet edemeyeceği gerçeği ortadadır. Dolayısıyla halk gazetecilerine güven duymazsa, onların mesleki pratiklerini takip etmeyecek kendisine farklı bilgilenme yolları arayacaktır. Halkın gazetecilik mesleğine ilişkin kanaatlerinde, gazetecilerin olumlu ya da olumsuz anlamdaki uygulamalarının belirleyici olduğu unutulmamalıdır. Bu durum mesleğin farklı çevrelerce algılanış biçimini önemli hale getirmekte, konuya ilişkin araştırmaların artmasını gerekli kılmaktadır. Benzer çalışmaların sayısının artması ile gazeteciliğe ilişkin çevrelerin ve mesleki örgütlenmelerin dikkatinin bu konuya çekilmesi sorunların giderilmesinde önemli rol sahibidir.

KAYNAKÇA

- BAYRAM, Nuran. Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi. Ezgi Kitabevi, Bursa, Yayınları, 2009.
- BRİGGS, Asa, ve Peter Burke. Medyanın Toplumsal Tarihi. İzdüşüm Yayınları, İstanbul, 2004.
- CİRHİNLİOĞLU, Zafer. Meslekler ve Sosyoloji. Üçüncü Baskı, Gündoğan Yayınları, Ankara, 2010.
- DİNLER, Zeynel. Bilimsel Araştırma ve E-Kaynaklar. Sekizinci Baskı, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, 2014.
- HARGREAVES, Ian. Gazetecilik. Çeviren Yeliz Özkan. Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006.
- İŞİK, Metin. İletişimden Kitle İletişimine. Mikro Yayınları, Konya, 2000.
- ROUESSEAU, Jean Jaques. Toplum Sözleşmesi. Oda Yayınları, İstanbul, 2010.
- ÖZGEN, Murat. “Etik Değerler Açısından Gazeteci Kimdir?”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 1996: 69-82.
- RUDIN, Richard, ve Trevor Ibbotson. An Introduction to Journalism: Essential techniques and background knowledge. Focal Press, Oxford, 2002.
- SALİHPAŞAOĞLU, Yaşar. Türkiye’de Basın Özgürlüğü, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007.
- SCHUDSON, Michael. The Sociology of News. W. W. Norton, New York, 2003.
- SIAPERERA, Eugenia, ve Lia-Paschalia Spyridou. “The Field of Online Journalism: A Bourdieusian Analysis”, The Handbook of Global Online Journalism içinde, yazar Eugenia Siapera ve Andreas Veglis , 77-99. Wiley-Blackwell, West Sussex, 2012.
- TOKGÖZ, Oya. Temel Gazetecilik. İmge Kitabevi, Ankara, 2008.
- UZUN, Ruhdan. İletişim Etiği: Sorunlar ve Sorumluluklar. Dipnot Yayınları, Ankara, 2011.
- WHITE, Aidan. To Tell You Truth: The Ethical Journalism Initiative. International Federation of Journalists, Brussels, 2008.

WILSON, Deborah. "Paying the piper: funding broadcast news." Broadcast Journalism: A critical introduction içinde, ed. Jane Chapman ve Marie Kinsey, 17-27. Taylor & Francis e-Library, 2008.

YILMAZ, Yalçın. Türkiye'de Gazetecilik Mesleği. Nobel, Ankara, 2015.

YÜCEDOĞAN, Güleda. Türkiye ve Fransa'da Gazeteci Kimliği Sorunu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1998.

Diğer Kaynaklar

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

5187 Sayılı Basın Kanunu

6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun

5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

5237 Sayılı Ceza Kanunu ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu

5953 Sayılı Basın İş Kanunu

Basın Ahlak Yasası

Basın Meslek İlkeleri

Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi

Gazetecinin Doğru Davranış Kuralları

www.ogrisl.erciyes.edu.tr

www.tdk.gov.tr

www.dailymail.co.uk